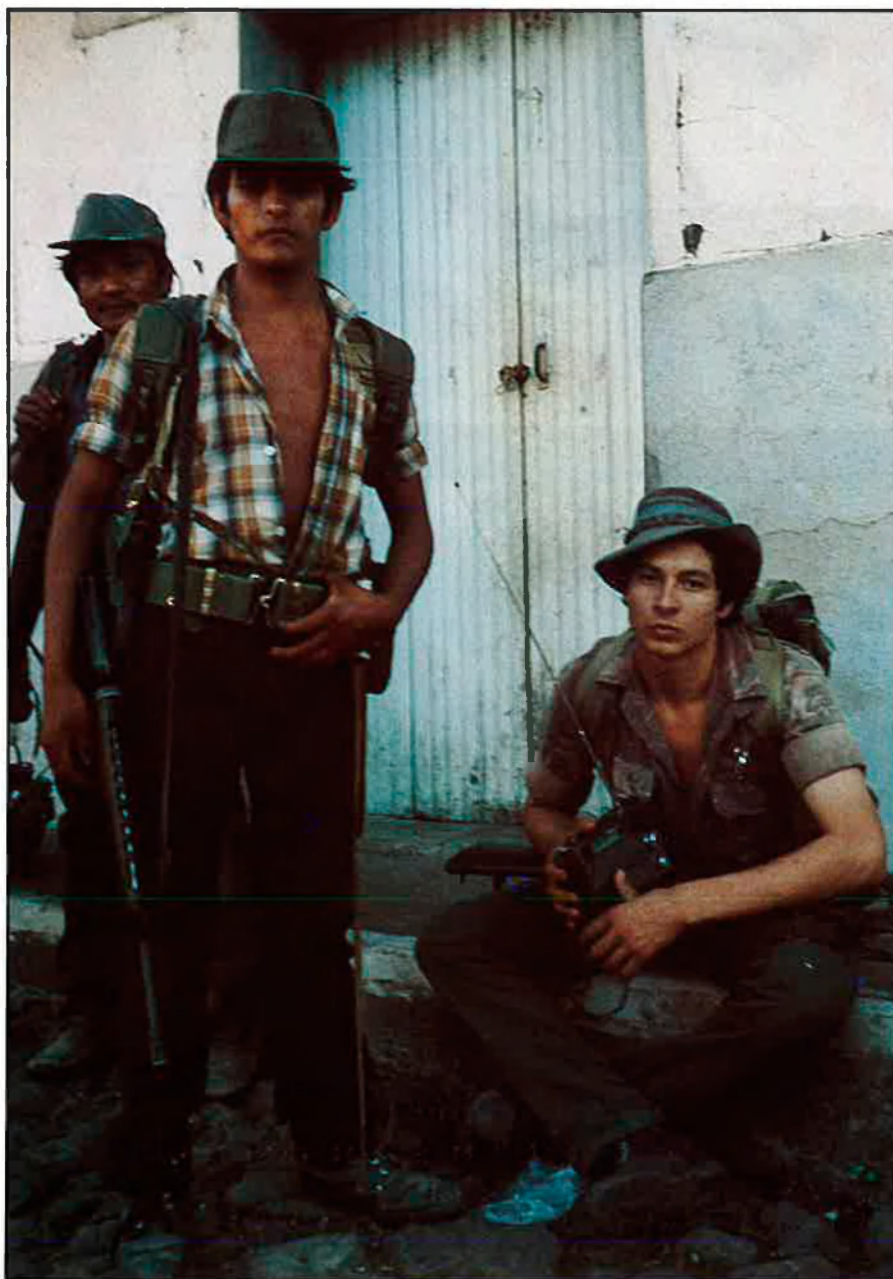

LA SOLIDARITAT INTERNACIONAL: UNA FORÇA ESTRATÈGICA A EL SALVADOR

Una guerra per construir models

Aquest reportatge és el testimoni de la visita a les zones controlades per la guerrilla per part de membres dels Comitès de Solidaritat en el marc d'una campanya de suport al poble d'El Salvador.

Empar Marco

Guerrillers del FMLN.

Aquesta campanya ha estat preparada i impulsada pels Comitès de Solidaritat de la RFA. Es tractava com a objectiu primordial d'arribar a les zones sota el control del FMLN —zones alliberades—, constatar la quantitat de població civil que hi viu i posteriorment informar i denunciar, tant dins d'El Salvador com fora, les condicions en què viuen i la situació de guerra que pateixen. També calia fer arribar personalment a la població més desatesa l'ajut econòmic que des dels comitès de solidaritat s'havia arreplegat en aquesta campanya.

El terme zona alliberada vol dir que ni la força armada ni el govern té estructures de poder, no hi ha alcaldies ni quarters, l'exèrcit ja no entra si no és a sac, quan realitzen operatius o es dediquen a «treballar la zona».

Van intentar moltes vegades obtenir permisos del Quarter General de l'Exèrcit per tenir accés a les zones controlades pel FMLN sense cap resultat satisfactori. A la vista de la ferma negativa, vam decidir entrar-hi pel nostre compte. Es formaren diverses delegacions que es repartiren per tot el territori salvadorenc, Chalatenango, Usulután, Morazán, etc.

Membres del Centre de Documentació i Solidaritat amb Amèrica Llatina i Àfrica (Cedsala) de València, vam participar en la delegació que s'encaminava cap al departament de Morazán, i que amb un colp de sort i encert en l'organització va aconseguir l'èxit en els objectius pretesos.

El departament de Morazán està situat al nord-est d'El Salvador. Limita amb Hondures, la qual cosa comporta freqüents intromissions de l'exèrcit hondureny en terreny salvadorenc i, fins i tot, problemes de reivindicació de fronteres. Aquesta zona alliberada abasta pràcticament des del nord, des de la frontera, fins al riu Torola, i a l'est fins a Corinto. Hi viuen unes vint-i-cinc mil persones repartides en cantons, poblets i caserius. A més del problema de la sequera, l'exèrcit no deixa passar menjar a les zones sota el control de la guerrilla, posen com a excusa que els «terroristes» s'enduen el menjar. De fet, ni tan sols reconeix que hi viu població civil, i això els allibera de responsabilitat davant la política de bombardejos.

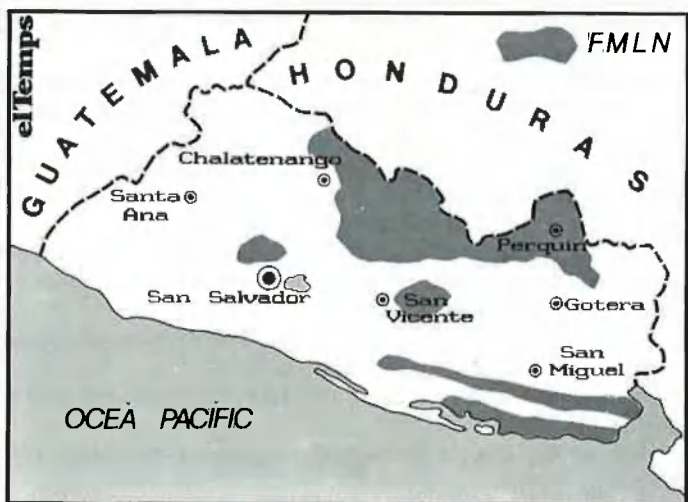
El desembre de 1981, la Força Armada va matar més de mil camperols a la població d'El Mozote. Els van acusar de ser guerrillers. Natalia, supervivent de la matança, contava que va trobar la seua

CEDSALA

filla sota el llit, totalment mutilada. Fou una massacre. Ens han contat un bon grapat d'assassinats, tortures, desaparicions... Aquesta gent, però, no pateix la impotència del vençut, del derrotat. De cada mort fan una bandera per tirar endavant, per continuar lluitant.

Tots els pobles estan mig destruïts pels bombardejos i hi ha impactes de bala i d'explosius pertot arreu. A l'entrada de Torola hi ha una pintada que ho anuncia: «Este pueblo de Torola fue destruido por el batallón León en enero de 1985».

Des de principis de 1983, quan el FMLN decideix canviar de tàctica politico-militar i establir-se en zones sota el seu control, l'exèrcit ha fet prou esforços perquè aquestes zones es despoblen. Al començament, la gent es desplaçava continuament, «guindeaban» —que diuen ells—, fugint de l'enfrontament directe amb l'exèrcit. Ara les coses han

Comandants Joaquín Villalobos i María Luisa.

Les zones amb trama són les controlades pel FMLN.

canviat. El treball del FMLN i dels equips pastorals que conviuen en aquestes zones ha fet que la població resisteixca i lluite pels seus drets a viure-hi. El projecte del FMLN posa l'accent en un model d'organització sota el concepte de democràcia popular i autogestió. La gent se sent participant i amb poder de decisió en les cooperatives i en les diferents agrupacions que s'estan creant (junes directives, associacions de mares, assemblees populars...). Aquest nou projecte els està oferint una societat diferent.

La guerrilla del FMLN conviu pacíficament amb la població civil, són *los muchachos*. En general sorprèn la joventut dels guerrillers, encara que n'hi ha de totes les edats. Juan i Gustavo tenen 14 anys, els diuen *los samuelitos*; ens contaven orgullosos que havien participat en la detenció i mort del capità *Cuchillo largo*, coparticipant de la matança d'El Mozote. El nivell de col·laboració del poblador amb el FMLN és molt divers, va des

del suport incondicional a l'enfrontament dialèctic en reunions i assemblees populars. Ara bé, tots coneixen i respecten el projecte polític del FMLN, i aquest coneixement que els duu a la discussió ha elevat la consciència política dels pobladors. La guerrilla té també un conjunt musical, Los Torogoces.

Posteriorment vam reunir-nos amb la Comandància General del FMLN a Morazán. El comandant Joaquín Villalobos ens comentava que la democràcia que hi ha avui a El Salvador és «... una dictadura de nou tipus. Des del plantejament dels EUA, El Salvador constitueix el pla pilot, el primer pla. Òbviament, després del triomf de la revolució nicaragüenca ja no podien aplicar el mateix esquema. Les dictadures familiars els estaven causant una sèrie de problemes...» «... el govern demòcrata-cristià va proveir l'exèrcit d'un espai perquè poguera executar una matança més gran que la que ha-

vien executat tots els governs anteriors haguts en aquest país».

La guerra a El Salvador, segons el mateix comandant, es defineix per la via que el poble prenga una opció al voltant del moviment revolucionari. «... Aleshores, el gran èxit d'aquests set anys de guerra és això, i ells saben que aquest és el nostre potencial. Estan aturats en una bomba social, s'han posat en un carreró sense eixida, acorralats pel poble, amb la diferència que nosaltres avui tenim nivells d'unitat més grans, més experiència militar».

El 88-89 són anys clau per a El Salvador. Segons Villalobos, tot dependrà d'allò que el poble farà als carrers i els combatents a les zones controlades. Com també seran importants les batalles polítiques que lliuren els seus companys del Front Democràtic Revolucionari (FDR). Qualsevol espai polític serà fonamental i caldrà que el sàpiguen aprofitar.

Cronologia

Les causes fonamentals i determinants de l'actual guerra a El Salvador són d'origen intern, producte de les històricament insalvables contradiccions de l'estructura econòmica, social i política, agreujades fins arribar a un punt de ruptura a finals de la dècada del anys 70.

—7 cops d'estat: 1931, 1944, 1948, 1960, 1961, 1972 i 1979.

—2 alçaments populars importants: insurrecció el 1932, vaga general de braços caiguts el 1944.

—3 alçaments populars menys importants: 1960, 1972 i 1977.

—Una sèrie d'eleccions fraudulentades i clarament parcialitzades.

1979-80: —Moment important de les lluites populars: 50 mil morts, centenars de milers de desplaçats i exiliats, centenars d'empresonats, milers de desapareguts.

Gener 1980: —Pacte entre la Democràcia Cristiana i l'exèrcit dins del pla contrainsurgent nord-americà per tal de contenir els avanços de les forces democràtiques i revolucionàries.

24 març 1980: Assassinat de monsenyor Oscar A. Romero.

10 gener 1981: —Insurrecció popular llançada pel FMLN, amb el replegament posterior de les forces revolucionàries. Inici de la nova tàctica del FMLN: Unificació de les forces revolucionàries a nivell d'organització de masses; organitzacions politico-militars: FMLN (FPL, ERP, RN, PRTC, PCS), FDR. La lluita revolucionària armada esdevé eix principal i determinant de la lluita. Elaboració d'una plataforma pragmàtica per a la formació d'un govern democràtic revolucionari.

Agost 1981: —Declaració franco-mexicana en la qual es legitima el FMLN-FDR com a força política per al diàleg.

Març 1982: —Eleccions per a l'Assemblea Constituent. Als resultats electorals emergeix amb força extraordinària el nou partit Aliança Republicana Nacionalista (Arena), que representa els interessos de l'oligarquia.

Març/maig 1984: —Eleccions presidencials. Després d'obtenir el suport d'altres partits menors i apadrinat pel govern dels EUA, el partit de la Democràcia Cristiana de Duarte forma el nou govern.

1983/84: —Moment d'execució de cops militars de caràcter estratègic i una accelerada ampliació de les zones territorials de control i influència del FMLN. Reactivació del moviment de masses.

Principis 1986: —Naix la Unió Nacional de Treballadors Salvadorencs (UNTS), sindical aglutinador del moviment popular.

7 d'agost 1987: Signatura dels presidents centr americans en l'acord de pau d'Esquipulas II.

Octubre 87: Diàleg a San Salvador entre els representants del FDR-FMLN i el govern de Duarte.

26 octubre 1987: Assassinat del president de la Comissió de Drets Humans, Herbert Anaya.

20 març 1988: Eleccions legislatives i municipals.

vència, però sobretot per construir models. En la mesura que nosaltres hem anat netejant alcaldies, llocs militars, presència militar enemiga, s'ha permès aquest esquema en el qual la població té dret a crear les seues pròpies formes de govern, d'organització...».

Quan vam eixir de la zona no sols ens enduíem un grapat d'informació i de denúncies a fer, també allò que és d'un valor inestimable: una inoblidable experiència de convivència amb una gent que, en la seua pobresa, ens ho va oferir tot, menjar, recer i estima. Una gent que ens va transmetre la importància que té per a ells que la seua lluita s'entenga i reba suport fora de les seues fronteres.

A la ciutat de San Salvador es respira un aire de fortes contradiccions. D'una banda, el moviment popular ha guanyat en bona mesura el carrer. La mort de Herbert Anaya, president de la Comissió dels Drets Humans, i d'altres dirigents a mans dels Esquadrons de la Mort, no ha fet retrocedir aquest moviment popular; ben al contrari, en aquest moment és més aglutinador i ferm que en els darrers anys. Els mitjans de comunicació bombardegen constantment parlant de la política terrorista del FMLN i, fins i tot, fent ofertes de diners a canvi de denúncies o de lliurament de bombes de mà, de M-16, etc.

Cada primer diumenge de mes, camions de l'exèrcit es passen pels barris pobres de San Salvador per tal d'arreplegar els xicotets que es troben al carrer i que no poden pagar una quantitat de diners considerable per no incorporar-se a les Forces Armades. La ciutat és immersa en una confusió total, un caos urbanístic, de trànsit, econòmic, social i polític. □

El treball que la solidaritat pot fer a El Salvador està considerat com a molt important. El comandant Jonás ens deia: «La solidaritat no és la que diu "¡pobrets, com els maten!", sinó la que es fa sentir, la que apareix davant les ambaixades salvadorencs, la que envia telegrams, la que pressiona al govern, la que fa que el nostre poble se senta protegit i emparat». «Quan vénen els primers de maig o dates importants en què acudeix la solidaritat, ix més gent al carrer i saben que poden assassinar-la, però també saben que hi ha testimonis, hi ha la premsa, hi ha altres persones...». També opinava Jonás que «quasi sempre i sobretot des de lluny s'interpreta que la guerra a El Salvador és entre dos exèrcits i això no és cert. Ací hi ha una guerra, en alguns llocs per la supervi-

Pobladors de San Fernando. Recepció de la delegació.